

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

2	5	3	6	6
---	---	---	---	---

Exam. Code :

0	3	1	0
---	---	---	---

Master of Arts [Economics] 4th Semester
(2056)

ECONOMICS OF GROWTH & DEVELOPMENT-II
Paper-MAECO-401 (In all Mediums)

Time Allowed : 3 Hours]

[Maximum Marks : 80

Note :- Attempt **five** questions in all, including Question No. 1, which is compulsory and selecting **one** question from each unit. Each short question in Question No. 1 carries **2** marks while each long question in Units I to IV carries **15** marks.

1. Explain any **ten** of the following in about **25-30** words each:

(a) Conceptualize occupation structure.

(b) What is structural transformation?

(c) Augmented Kuznet's curve.

(d) Meaning of unbalanced growth.

(e) Assumptions of Fei – Ranis model.

(f) Agriculture – industry interface.

(g) Define urbanization.

- (h) Forward and backward linkages.
- (i) Objective of investment criteria.
- (j) Social marginal product criterion.
- (k) Problems of foreign aid.
- (l) Role of FDI in underdeveloped countries.
- (m) Economic functions of state.
- (n) Efficiency of competitive market.
- (o) Main features of Post-Washington consensus.

UNIT-I

2. Explain how the composition of GDP changes during the process of structural transformation and economic growth.
3. Discuss Kuznet's inverted U-hypothesis. What are its limitations?

UNIT-II

4. Critically evaluate Todaro's model of rural – urban migration.
5. Examine the doctrine of balanced growth given by Rosenstein Rodan.

UNIT-III

6. Explain the techniques available to the developing countries for achieving sustained economic growth. Discuss the merits & demerits of these techniques.

7. "Foreign trade is an engine of economic growth". Discuss the statement in the context of underdeveloped countries.

UNIT-IV

8. Give an overview of the economic functions of the market.
9. Write notes on the following:
- (i) Planning in Backward Areas.
 - (ii) Washington Consensus.

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- प्रश्न संख्या 1 (जो कि अनिवार्य है) सहित कुल पाँच प्रश्नों के उत्तर दें और प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न चुनें। प्रश्न संख्या 1 के प्रत्येक लघु प्रश्न के 2 अंक हैं, जबकि यूनिट I से IV तक के प्रत्येक दीर्घ प्रश्न के 15 अंक हैं।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं दस को लगभग 25-30 शब्दों में समझाइए:
- (a) व्यवसाय संरचना की अवधारणा।
 - (b) संरचनात्मक परिवर्तन क्या है?
 - (c) संवर्धित कुजनेट वक्र।
 - (d) असंतुलित वृद्धि का अर्थ।
 - (e) फी-रानिस मॉडल की मान्यताएँ।
 - (f) कृषि-उद्योग अंतरसंबंध।

- (g) शहरीकरण को परिभाषित कीजिए।
- (h) अग्र और पश्च संबंध।
- (i) निवेश मानदंड का उद्देश्य।
- (j) सामाजिक सीमांत उत्पाद मानदंड।
- (k) विदेशी सहायता की समस्याएँ।
- (l) अविकसित देशों में प्रत्यक्ष निवेश (FDI) की भूमिका।
- (m) राज्य के आर्थिक कार्य।
- (n) प्रतिस्पर्धी बाजार की दक्षता।
- (o) उत्तर-वाशिंगटन सहमति की मुख्य विशेषताएँ।

यूनिट-I

2. संरचनात्मक परिवर्तन और आर्थिक विकास की प्रक्रिया के दौरान सकल घरेलू उत्पाद (जीडीपी) की संरचना में होने वाले परिवर्तनों को स्पष्ट कीजिए।
3. कुजनेट की उल्टे यू-परिकल्पना पर चर्चा कीजिए। इसकी सीमाएँ क्या हैं?

यूनिट-II

4. टोडारो के ग्रामीण-शहरी प्रवासन के मॉडल का आलोचनात्मक मूल्यांकन कीजिए।
5. रोसेनस्टीन-रोडान द्वारा प्रतिपादित संतुलित विकास के सिद्धांत का परीक्षण कीजिए।

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਸਤਤ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇ हेतु ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ के लिए उपलब्ध तकनीकों को स्पष्ट कीजिए। इन तकनीकों के गुणों तथा दोषों पर चर्चा कीजिए।
7. "विदेशी व्यापार आर्थिक विकास का एक इंजन है"। अल्पविकसित देशों के संदर्भ में इस कथन की चर्चा कीजिए।

ਯੂਨਿਟ-IV

8. बाजार के आर्थिक कार्यों का संक्षिप्त विवरण दीजिए।
9. निम्नलिखित पर टिप्पणी लिखिए:
 - (i) पिछड़े क्षेत्रों में नियोजन।
 - (ii) वाशिंगटन सहमति।

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਜੋ ਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਸਮੇਤ ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁਣੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਛੋਟੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਯੂਨਿਟ I ਤੋਂ IV ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਲੰਬੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 15 ਅੰਕ ਹਨ।

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਸ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 25-30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਓ :
 - (a) ਕਿੱਤੇ ਦੀ ਬਣਤਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ।
 - (b) ਢਾਂਚਾਗਤ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕੀ ਹੈ ?

- (c) ਵਧਿਆ ਹੋਇਆ ਕੁਜ਼ਨੇਟ ਦਾ ਵਕਰ।
- (d) ਅਸੰਤੁਲਿਤ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਰਥ।
- (e) ਫੇਈ - ਰਾਨਿਸ ਮਾਡਲ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ।
- (f) ਖੇਤੀਬਾੜੀ - ਉਦਯੋਗ ਅੰਤਰਸੰਬੰਧ।
- (g) ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- (h) ਅੱਗੇ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਲਿੰਕੇਜ਼।
- (i) ਨਿਵੇਸ਼ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼।
- (j) ਸਮਾਜਿਕ ਸੀਮਾਂਤ ਉਤਪਾਦ ਮਾਪਦੰਡ।
- (k) ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ।
- (l) ਘੱਟ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ FDI ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।
- (m) ਰਾਜ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਕਾਰਜ।
- (n) ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ।
- (o) ਉੱਤਰ-ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ।

ਯੂਨਿਟ-I

2. ਢਾਂਚਾਗਤ ਪਰਿਵਰਤਨ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ GDP ਦੀ ਬਣਤਰ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲਦੀ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
3. ਕੁਜ਼ਨੇਟ ਦੀ ਉਲਟ U-ਪਰਿਕਲਪਨਾ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ ?

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਟੋਡਾਰੋ ਦੇ ਪੇਂਡੂ-ਸ਼ਹਿਰੀ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦੇ ਮਾਡਲ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ।
5. ਰੋਜ਼ਨਸਟਾਈਨ ਰੋਡਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੰਤੁਲਿਤ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਇਹਨਾਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
7. “ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਪਾਰ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਇੰਜਣ ਹੈ।” ਘੱਟ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ।
9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
 - (i) ਪਛੜੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ।
 - (ii) ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਸਹਿਮਤੀ।